

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. balandžio 28 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėja Laisvutė Kartanaitė, sekretoriaujant Vilmai Šarauskienei, nedalyvaujant pareiškėjui M. V., nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui, rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo M. V. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas M. V. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, neturtinę žalą.

Pareiškėjas M. V. į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b. l. 52). Skundu (b. l. 2-4) ir rašytiniu prašymu (b. l. 68) pareiškėjas prašo bylą nagrinėti jam nedalyvaujant. Skunde (b. l. 2-4) pareiškėjas nurodė, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo kalinamas nuo 2011 m. gegužės mėn. iki 2012 m. sausio mėn. skunde paminėtose kameroose, kuriose buvo laikoma nuo 6 iki 12 asmenų ir tai, pareiškėjo teigimu, prilygsta kankinimui. Skunde pareiškėjas taip pat nurodė, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje kalinimo sąlygos neatitiko teisės aktų reikalavimų: kameroose buvo šalta, drėgna, trūko oro, buvo tamsu, vienam asmeniui tekdavo mažiau ploto, nei numatyta teisės aktuose. Šiaulių tardymo izoliatoriaus kamerų plotas apie 20 m², jose stalas užima apie 2 m² grindų ploto, 12 gultų (dviejų aukštų) užima 12 m² grindų ploto, sanitarinis mazgas užima 2 m² grindų ploto, todėl tokioje patalpoje jis, sveikas žmogus, buvo priverstas gulėti arba sėdėti, atlikti gamtinius reikalus visų akivaizdoje, tai žemino jo garbę ir orumą. Gyvenamosiose patalpose neužtikrintas natūralus apšvietimas, o tai pakenkė jo regėjimui, nes yra daug skaitantis ir rašantis. Be to, rūkantys asmenys buvo laikomi su nerūkančiais. Visa tai lėmė dažnas konfliktines situacijas tarp įkalintų asmenų. Atvykstant ar išvykstant iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus asmens apžiūros atliekamos antisanitarinėmis sąlygomis: šalta, purvina, o daiktai dedami į nešvarias dėzes. Dėl tokių Šiaulių tardymo izoliatoriaus veiksmų jis patyrė dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, emocinį sukrėtimą ir depresiją, pažeminimą, galimybių sumažėjimą, nuolat jaučia baimę, apatiją. Mano, kad atsakomybę turi prisiimti Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija, kuri laikė kameroose daug žmonių ir neužtikrino laikymo-kalinimo sąlygų. Nurodo, kad įrodinėdamas neturtinę žalą vadovaujasi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.250, 6.271 straipsniais, juos cituoja, nurodo teismų praktiką. Prašo jo skundą patenkinti ir priteisti jam iš atsakovo 15 000 Lt neturtinės žalos atlyginimą.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b. l. 50).

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepiame (b. l. 70-75) nurodė, kad su pareiškėjo M. V. skundu nesutinka, prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą, o skundą nagrinėti atsakovo atstovui nedalyvaujant.

Atsakovas atsiliepiame taip pat nurodė, jog Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3 punktas nustato, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m. Pažymi, kad teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, todėl preziumuoja, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkantį kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-03-04 pažymos Nr. 69/06-990 „Dėl M. V. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2011-04-28 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2012-01-04. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 10 buvo laikomas periodais nuo 2011-04-28 iki 2011-04-29 ir nuo 2011-08-19 iki 2011-08-22 su dar 3–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,32 m² iki 4,06 m², kameroje Nr. 22 – nuo 2011-04-29 iki 2011-04-30 dar su 7 asmenimis ir vienam asmeniui teko 2,53 m², kameroje Nr. 54 – periodiškai nuo 2011-04-30 iki 2011-06-30, periodiškai nuo 2011-07-11 iki 2011-11-08-17 ir laikotarpiu nuo 2011-08-23 iki 2011-09-05 su dar 4–10 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 1,63 m² iki 3,59 m², kameroje Nr. 67 – 2011-06-30, ir laikotarpiais nuo 2011-07-01 iki 2011-07-02 ir nuo 2011-08-22 iki 2011-08-23 su dar 6–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,3 m² iki 3,28 m², kameroje Nr. 57 – nuo 2011-06-30 iki 2011-07-01 su dar 6–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,22 m² iki 2,85 m², kameroje Nr. 55 – 2011-07-02 su dar 8 asmenimis ir vienam asmeniui teko 2,08 m², kameroje Nr. 101 – nuo 2011-07-02 iki 2011-07-08 su dar 2–4 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,65 m² iki 6,08 m², kameroje Nr. 102 – nuo 2011-07-08 iki 2011-07-11 su dar 5–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,37 m² iki 2,77 m², kameroje Nr. 9 buvo laikomas 2011-08-17 dar su 5 asmenimis ir vienam asmeniui teko 2,71 m², kameroje Nr. 15 – nuo 2011-08-17 iki 2011-08-18 dar su 5–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,69 m² iki 3,14 m², kameroje Nr. 53 – nuo 2011-08-18 iki 2011-08-19 su dar 5–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,67 m² iki 3,12 m², kameroje Nr. 10 – nuo 2011-08-19 iki 2011-08-22 su dar 5–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,32 m² iki 2,71 m², kameroje Nr. 46 – nuo 2011-09-05 iki 2011-09-27 ir nuo 2011-09-30 iki 2011-10-11 su dar 1–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,29 m² iki 9,16 m², kameroje Nr. 48 – laikotarpiais nuo 2011-10-14 iki 2011-12-09 ir nuo 2011-12-20 iki 2012-01-04 2011-01-04 vienas ar dar su 5–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko 2,35 m² iki 3,13 m². Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,63 m² (kameroje Nr. 54) iki 9,16 m² (kameroje Nr. 46) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipė dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifiką: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančio ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net

mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalinčių asmenų skaičiui per parą, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2011-04-28 iki 2012-01-04 iš viso buvo laikomas 210 dienų. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2011-04-27 atliko patikrinimą (patikrinimo išvados surašytos 2011-05-02 patikrinimo akte Nr. EP-144), kurio metu buvo patikrinta kamera Nr. 101, kurioje pareiškėjas buvo laikomas 2011-07-02 –2011-07-08. Nustatyta, kad pažeidimai, buvę 2011-01-07 patikrinimo metu (patalpos sienos purvinos, tualetu durys sulaužytos, ant sienų, lubų dangos matosi pelėsis, santykinės oro drėgmės, oro temperatūros ir judėjimo greičio bei natūralios apšvietos pažeidimai), pašalinti – patalpoje atliktas dalinis remontas, ant sienų ir lubų pelėsio nėra, nenustatyta nei oro judėjimo bei temperatūros pažeidimų. Nepašalintas tik natūralios apšvietos pažeidimas, tačiau tai susiję su pastato ir patalpų rekonstrukcijos darbais, kurie dėl pastato statuso negali būti atliekami. Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimo metu 2011-06-15 (patikrinimo išvados surašytos 2011-06-27 patikrinimo akte Nr. EP-242) kameroje Nr. 101 sulaužytos sanitarinės patalpos durys. Iš 2011-10-26 Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimo akto Nr. EP-444 matyti, kad kameroje buvęs atliktas remontas, sulaužytos sanitarinio mazgo durys pašalintos, vietoje durų į sanitarinį mazgą pakabinta neperšlampama užuolaida.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 patvirtintų Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 13 punkte nustatyta, kad gyvenimo ir buities sąlygos kameroje turi atitikti Lietuvos Respublikos higienos normas. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 2 punktas nustato: taisyklės taikomos naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymo „Dėl tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos taisyklių nuostatos ir tie higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241, 58 punktas reglamentuoja, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros bei tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Teisės aktuose imperatyviai nustatyta pareiga patiems kameroje esantiems asmenims rūpintis švara ir tvarka patalpoje. Kamerų būklė priklauso pirmiausia nuo pačių jose laikomų asmenų elgesio: nesuinteresuoti palaikyti švarą ir tvarką ar tausoti įstaigos patalpas asmenys niokoja įstaigos turtą, blogina patalpų būklę. Atsakovas negali būti atsakingas už tai, jog įstaigoje kalinami asmenys patys nevykdo ar netinkamai vykdo jiems nustatytas pareigas, susijusias su laikymo sąlygomis kameroje.

Atsakovas pabrėžia, kad įstaiga veikia 1911 m. pastatytame pastate, yra nuolat perpildyta. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas laikantis jo statybos metu galiojusių reikalavimų, be to, Šiaulių tardymo izoliatorius yra įtrauktas į Kultūros vertybių registrą bei saugomų objektų sąrašą (pagal

Kultūros vertybių apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos direktoriaus 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymą Nr. Į-516 „Dėl objektų įrašymo į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą“ bei Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymą Nr. IV-190 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“). Šiaulių tardymo izoliatorius pripažintas saugotinu viešajam pažinimui ir naudojimui. Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 19 straipsnį, viešajam pažinimui ir naudojimui saugomame objekte draudžiami vertingąsias savybes sumenkinantys statybos darbai. Atsakovas niekaip neišskyrė pareiškėjo iš kitų įstaigoje laikomų asmenų ir jam tyčia nesudarė blogesnių laikymo sąlygų ir netaikė kokių nors įstatymo nenumatytų apribojimų.

Atvykstantiems ir išvykstantiems suimtiesiems ir nuteistiesiems visa asmens krata įstaigoje pareiškėjo buvimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu buvo atliekama administracinės teritorijos pastato rūsyje esančioje apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje.

Laisvės atėmimo vietų įrengimo ir priežiūros sveikatos saugos reikalavimus nustato Lietuvos Respublikos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241. Apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje 2013-02-07 buvo atliktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas, kurio išvados išdėstytos 2013-02-08 patikrinimo akte Nr. EP-6 (kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-03-04 pažymos Nr. 69/06-990 „Dėl M. V. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpos patikrinimo metu net nebuvo įstaigoje). Iš patikrinimo akto matyti, kad ankstyvą žiemos rytą oro temperatūra tebuvo kiek mažesnė, nei nustatyta higienos normoje. Be to, mikroklimato parametrams yra būdingas momentiškas, todėl konkrečių rodiklių nustatymas patikrinimo metu nesudaro prielaidų teigti, jog tokie patys rodikliai patalpoje vyrauja nuolat. Atsakovas taip pat pažymi, kad administracinio pastato patalpos vėdinamos natūraliu būdu per langus bei duris, todėl išmatuota oro temperatūra neparodo tikslios jutiminės temperatūros patalpoje. 18–22? C temperatūra laikoma optimalia protiniam darbui, todėl 2,4? žemesnė temperatūra operatyviai vykdomos visos asmens kratos metu (išsirengęs iki apatinių rūbų asmuo būna 1–2 minutes, t. y., kol nusirengia, rūbai patikrinami rentgeno aparatu ir asmuo apsirengia) neturėtų būti pripažįstama galinčia sukelti neigiamus išgyvenimus. Patikrinimo akto turinys taip pat paneigia pareiškėjo dėstomas aplinkybes, esą sąlygos apžiūros ir daiktų patikrinimo patalpoje antisanitarinės. Pareiškėjo teiginiai dėl šalčio, purvo yra abstraktūs, netikslūs ir nepagrįsti objektyviais įrodymais, dėstomi remiantis subjektyviais pojūčiais, todėl jų teisingumo nėra galimybės įvertinti. Dėl šių priežasčių byloje negalima nustatyti neteisėtų atsakovo veiksmų ar neveikimo.

Tabako kontrolės įstatymo 3 straipsnis nustato, kad vienas iš valstybės tabako kontrolės politikos principų yra ginti žmogaus teises į aplinką be tabako dūmų, o 19 straipsnio 1 dalies 3 punktas numato, kad Lietuvos Respublikoje rūkyti (vartoti tabako gaminius) draudžiama bendrose gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, kuriose nerūkantieji gali būti priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru. Sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos higienos normos Nr. HN76-2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. Laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims draudžiama rūkyti laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru (14 p.). Iki šios higienos normos įsigaliojimo draudimai, susiję su rūkymu laisvės atėmimo vietose, teisės aktuose, reglamentuojančiuose sveikatos saugos reikalavimus laisvės atėmimo vietose, įtvirtinti nebuvo.

Nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuotai laikomi nuo rūkančių asmenų. Įstaigoje nėra priimta teisės aktų, susijusių su Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 3 punkto įgyvendinimu. Nuo 2010 metų Šiaulių

tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Tabako kontrolės įstatymo ir higienos normos HN76:2010 nuostatas, taikoma praktika, kuomet į įstaigą atvykę asmenys jų pageidavimu yra paskiriami į dviejų tipų kameras – rūkančiųjų ir nerūkančiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą. Jokių nusiskundimų dėl laikymo su rūkančiais asmenimis pareiškėjas įstaigai nėra pateikęs. Skundą teismui pareiškėjas pateikė tik 2014 m. vasario mėnesį, be to, pats nenurodo galimai esąs nerūkantis ir šios aplinkybės niekaip nepagrindžia, o skundžiasi abstrakčiai – dėl tariamo rūkančiųjų ir nerūkančiųjų asmenų laikymo toje pačioje kameroje fakto. Atsakovas pažymi, kad pareiškėjas nenurodo, jog būtų buvę pažeistos jo teisės nebūti verčiamam kvėpuoti tabako dūmais.

Įstaiga teisės aktų reikalavimų ir pareiškėjo teisių nepažeidė, nes pareiškėjas buvo laikomas įstaigoje nesant jokių pareiškėjo pretenzijų dėl galiojančių Tabako kontrolės įstatymo nuostatų įgyvendinimo. Įstaiga negali būti laikoma atsakinga, jei laikomi asmenys sąmoningai nuslepia, manipuliuoja ar teikia melagingą informaciją apie savo žalingus įpročius ir dėl to yra laikomi rūkančiųjų/nerūkančiųjų gyvenamosiose patalpose. Be to, atsakovas atkreipia dėmesį į teismų praktiką, jei tuo atveju, kai pareiškėjas į administraciją su prašymu ar skundu dėl to, kad kameroje rūkoma, raštu nesikreipė, nėra jokio pagrindo spręsti, jog laisvės atėmimo vietos administracija nesiėmė reikiamų veiksmų, kad būtų užtikrintas draudimas rūkyti gyvenamosiose ar kitose bendro naudojimo patalpose, dėl ko, laikydama pareiškėją kartu su šiose patalpose rūkančiais nuteistaisiais, būtų pažeidusi teisės aktų reikalavimus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-1251/2013). Tokia teismų pozicija minėto teisinio reglamentavimo atžvilgiu taip pat rodo, jog gintinos galimai pažeistos nerūkančiųjų teisės, o ne rūkančiųjų pretenzijos. Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktuose įtvirtintas nerūkančiųjų teisių į sveiką aplinką užtikrinimas, o ne rūkančiųjų interesai, pareiškėjo abstraktūs ir neįrodyti argumentai dėl rūkančiųjų laikymo su nerūkančiais nelaikytini neturtinę žalą galėjusiomis sukelti aplinkybėmis. Pareiškėjo saugomos įstatymų teisės ir teisėti lūkesčiai, susiję su rūkymu, nebuvo pažeisti, todėl atsakovo veikimas nelaikytinas turinčiu neteisėtumo požymių.

Europos Žmogaus Teisių Teismas pasisakė, kad tam tikra kančia ar pažeminimas – tai dažnai būdingi ar neišvengiami bausmės formos ar laisvės atėmimo priemonių elementai. Valstybė privalo užtikrinti, kad asmens įkalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai įkalinimui būdingą kentėjimo laipsnį. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2007 m. lapkričio 5 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-17-1001/2007 nurodė, kad siekiant neturtinės žalos atlyginimo, būtina nustatyti, jog tas asmuo, kuris kreipėsi teisminės gynybos, tikrai patyrė fizinį skausmą, dvasiškai išgyveno, realiai patyrė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškus vienu arba keletu iš išvardintų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Pareiškėjo dėstomos neturtinės žalos atsiradimą sąlygoti galinčios aplinkybės neįrodo realaus neturtinės žalos egzistavimo fakto.

Deliktinė atsakomybė yra viena iš civilinės atsakomybės rūšių, todėl jai atsirasti yra būtina nustatyti bendrosios civilinės atsakomybės sąlygų visumą, nurodytą Civilinio kodekso 6.246–6.249 straipsniuose. Civilinio kodekso 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Vadinasi, reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek neturtinės) privalo būti tenkinamas tik nustčius visumą viešosios atsakomybės sąlygų: pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos neteisėtus veiksmus ar neveikimą, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir atsiradusios žalos. Nenustčius bent vienos iš nurodytų trijų viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį nekyla prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-1355/2010). Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis

apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.250 straipsnio taikymo teisminėje praktikoje buvo ne kartą išaiškinta, kad neturtinė žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis; kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškasis, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardytų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (Civilinio kodekso 6.250 str. prasme), jei jos realiai patiriamos, poveikis asmens fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeliantys neteisėti aktai (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 str. prasme). Pareiškėjas savo skundą grindžia abstrakčiais argumentais, reiškia bendro pobūdžio nusiskundimus, nebūtinai sąlygotus laikymo sąlygų, ir jų nepagrindžia jokiais įrodymais. Turtinė žala turi būti tikra, konkreti, įrodyta ir kiekybiškai įvertinta, pareiga įrodyti, kad tam tikra žala patirta, tenka pareiškėjui, pareiškėjas taip pat privalo pagrįsti ir įrodyti priežastinį ryšį tarp jo nurodomos žalos ir neteisėtų veiksmų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-669/2011). Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti. Minėta, kad nenustačius bent vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei neatsiranda prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą Civilinio kodekso 6.271 str. pagrindu.

Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Atsižvelgiant į teismų praktikoje pabrėžiamus neturtinės žalos instituto taikymo aspektus, siekiant nustatyti pareiškėjo reikalavimo atlyginti neturtinę žalą pagrįstumą, turi būti atsižvelgiama į konkrečias kalinimo sąlygas, turi būti įvertinti įrodymai, pagrindžiantys pareiškėjo patirtą neturtinę žalą, o ne prielaidos apie galimą teisių pažeidimą.

Atsakovas taip pat prašo teismo sprendžiant neturtinės žalos priteisimo pareiškėjui klausimą atsižvelgti į tai, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, pareiškėjo laikymas teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis buvo su pertraukomis ir tik periodinis, neigiamas veikimas buvo mažareikšmis ir nesukėlęs ilgalaikių neigiamų pasekmių.

Pareiškėjo skundas tenkintinas iš dalies.

Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas M. V. skundu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti jam neturtinės žalos atlyginimą. Neturtinę žalą pareiškėjas kildina iš esmės iš neteisėtų valdžios institucijos veiksmų, neužtikrinant jam tinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

CK 6.271 straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto, nepaisydama konkrečios valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas (viešas asmuo) lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksmais (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Todėl reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės), kuri kildinama iš

valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo gali būti tenkinamas, nustačius minėtų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų visumą. Nesant bent vienos iš šių sąlygų, viešojo atsakomybė negalima.

Tam, kad būtų konstatuotas neteisėtumas CK 6.271 straipsnio prasme, reikia nustatyti, jog valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (CK 6.271 straipsnio prasme), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir, kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Nagrinėjamu atveju pareiškėjas skundu siekia, jog jam iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, būtų priteistas neturtinės žalos atlyginimas. Neturtinę žalą grindžia tuo, kad laikymo sąlygos neatitiko įstatymuose numatytų reikalavimų. Teigia, jog kameros neatitiko sveikatos ir higienos normų reikalavimų bei buvo perpildytos, todėl pažeistas minimalus kameros ploto, tenkančio vienam asmeniui, reikalavimas.

Byloje nustatyta, jog pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalinimo sąlygų, todėl nagrinėjamoje byloje aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) yra pažymėjęs, kad Konvencijos 3 straipsnis įtvirtina vieną pagrindinių demokratinės valstybės vertybių, ji įtvirtina absoliutų kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimą, toks draudimas nepriklauso nuo aukos elgesio (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic* ir *Jovic* prieš *Slovėniją* ir jame nurodytą teismo praktiką).

EŽTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukelia šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla* prieš *Lenkiją*, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą *V.* prieš *Lietuvą*). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, spręsdamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra „žeminantis orumą“, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers* prieš *Graikiją*).

Teismas atkreipia dėmesį ir į tai, kad EŽTT savo praktikoje yra ne kartą nurodęs, jog nepaprastai didelis kameros erdvės trūkumas yra labai reikšmingas faktorius sprendžiant, ar taikomos sulaikymo sąlygos buvo „žeminančios“ EŽTK 3 straipsnio požiūriu (žr., pvz., 2005 m. balandžio 7

d. sprendimą *K. prieš Lietuvą*; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev ir kiti prieš Rusiją*). EŽTT ne kartą yra nurodęs, kad tais atvejais, kai pareiškėjams teko mažiau negu trys kvadratiniai metrai grindų ploto, kameros perpildymas turi būti laikomas toks didelis, kad savaime pateisina EŽTK 3 straipsnio pažeidimą (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic ir Jovic prieš Slovėniją*; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev ir kiti prieš Rusiją* ir juose nurodytą teismo praktiką).

Lietuvos Respublikos kardomojo kalinimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Pagal Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m².

Byloje yra pateikta 2014 m. kovo 4 d. pažyma Nr. 69/06-990 „Dėl M. V. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (b. l. 15), iš kurios matyti, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių buvo etapuotas 2011-04-28 ir laikytas periodiškai iki 2012-01-04. Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus pateiktos pažymos matyti, kad pareiškėją apgyvendinant ir laikant kameroje Nr. 101 nuo 2011-07-02 iki 2011-07-08 vienam asmeniui tenkantis plotas kameroje atitiko nustatytą reikalavimą, kad vienam asmeniui, laikomam kameroje, turi tekti ne mažiau kaip 3,6 m² ploto. Pareiškėją laikant kameroje Nr. 10 nuo 2011-04-28 iki 2011-04-29, kameroje Nr. 46 nuo 2011-09-05 iki 2011-09-27, nuo 2011-09-30 iki 2011-10-11, kameroje Nr. 48 nuo 2011-10-14 iki 2011-12-09 vienam asmeniui tenkantis plotas kameroje atitiko nustatytą reikalavimą, kad vienam asmeniui, laikomam kameroje, turi tekti ne mažiau kaip 3,6 m² ploto, tačiau vėliau šis reikalavimas buvo pažeidžiamas, kameroje Nr. 48 nuo 2011-12-20 iki 2012-01-04 tiek apgyvendinant, tiek laikant pareiškėją vienam asmeniui tenkantis plotas kameroje neatitiko nustatyto reikalavimo, kad vienam asmeniui, laikomam kameroje, turi tekti ne mažiau kaip 3,6 m² ploto, t. y. šis reikalavimas visais atvejais buvo pažeidžiamas. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 m² kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, jog asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A¹⁴³-1966/2008, A⁵⁰²-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir EŽTT praktikoje (pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *S. prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 871/02)). Taigi ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu neturtinei žalai atlyginti.

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį, neturtinė žala – tai asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kt., teismo įvertinta pinigais. Neturtinės žalos atlyginimo dydžio nustatymą, kaip ir atlyginimo teisinius pagrindus, lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Neturtinė žala atlyginama pažeidus vertybes, kurių įkainoti neįmanoma, ir pasireiškia neturtinio pobūdžio praradimais, kurie negali būti tiksliai apskaičiuojami piniginiu ekvivalentu. Priteisiant neturtinės žalos atlyginimą vadovujamasi teisingo žalos atlyginimo koncepcija, besiremiančia įstatymo ar teismų praktikos suformuotais vertinamaisiais subjektyviais ir objektyviais kriterijais, leidžiančiais kuo teisingiau nustatyti ir atlyginti asmeniui padarytą žalą, atkurti pažeistų teisių pusiausvyrą ir suponuojančiais pareigą preciziškai įvertinti konkrečios

situacijos aplinkybes. Neturtinės žalos prigimtis lemia tai, kad nėra galimybės šią žalą tiksliai apskaičiuoti, gražinti nukentėjusįjį į buvusią padėtį ar rasti tikslų piniginių tokios žalos ekvivalentą. Neturtinės žalos dydį nustato teismas, o ją patyręs asmuo turi pateikti teismui kuo daugiau ir kuo svarbesnių žalos dydžiui nustatyti reikšmingų kriterijų. Teismas pagal teisinius kriterijus nustato priteistiną neturtinės žalos dydį. Pareiškėjo prašoma atlyginti neturtinės žalos suma vertinama kaip nevaržanti teismo diskrecijos nustatyti neturtinės žalos dydį konkrečioje byloje ir yra tik viena reikšmingų bylai aplinkybių, į kurią teismas turi atsižvelgti. Kriterijai, į kuriuos turi atsižvelgti teismas, nustatyti įstatyme (CK 6.250 straipsnio 2 dalis). CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai.

Pažymėtina, jog neturtinės žalos dydį pagrindžiančių kriterijų sąrašas nebaigtinis, o kiekvienu konkrečiu atveju pažeidžiama skirtinga įstatymo saugoma teisinė vertybė ir neturtinė žala patiriama individualiai, tai teismas turėtų spręsti dėl materialios kompensacijos už patirtą neturtinę žalą dydžio, aiškindamasis ir vertindamas individualias bylai svarbias neturtinės žalos padarymo aplinkybes ir kitus faktus, reikšmingus nustatant tokio pobūdžio žalos dydį, atsižvelgdamas į įstatyme bei teismų praktikoje įtvirtintus ir teismo šiuo konkrečiu atveju reikšmingais pripažintus kriterijus. Neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio, atsižvelgtina ir į tokias reikšmingas bendro pobūdžio aplinkybes, kaip bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį bei bendruosius teisės principus.

Atsižvelgus į kalinimo neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų sąlygomis trukmę, į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalinimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, darytina išvada, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu.

Nagrinėjamu atveju pareiškėjo aiškinimas, kad buvo kalinamas antisanitarinėmis ir žiauriomis sąlygomis, pažeidžiant įstatymus, neatitinka tikrovės. Atsakovas pateikė Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2011 m. sausio 13 d. patikrinimo aktą EP-1 (b. l. 17–22, patikrinimas atliktas 2011 m. sausio 7 d.) ir Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2011 m. gegužės 2 d. patikrinimo aktą Nr. EP-144 (b. l. 23-27, patikrinimas atliktas 2011 m. balandžio 27 d.), tačiau patikrinimų metu pareiškėjo Šiaulių tardymo izoliatoriuje dar nebuvo (atvyko 2011-04-28). Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2011 m. birželio 15 d. atliko patikrinimą ir 2011 m. birželio 27 d. surašė patikrinimo aktą Nr. EP-242 (b. l. 28-32), tačiau kamera Nr. 54, kurioje buvo pareiškėjas, nebuvo tikrinta. Taip pat atsakovas pateikė Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2013 m. vasario 8 d. patikrinimo aktą (b. l. 57-63, patikrinimas atliktas 2013 m. vasario 7 d.), tačiau pareiškėjo Šiaulių tardymo izoliatoriuje jau nebebuvo daugiau kaip metai laiko (išvyko 2012 m. sausio 4 d.). Priešingai, Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2011 m. spalio 20 d. atliko patikrinimą ir surašė 2011 m. spalio 26 d. patikrinimo aktą Nr. EP-444 (b. l. 33-35), kuris rodo, kad Šiaulių tardymo izoliatorius šalina pagal galimybes anksčiau nustatytus pažeidimus apgyvendinimo ir karantino kameroje, drausmės izoliatoriuje, o Šiaulių tardymo izoliatoriaus pateikta pažyma „Apie gyvenamųjų kamerų įrengimą“ (b. l. 16) patvirtina, kad kameroje yra įrengtas visas inventorių, numatytas teisės aktuose, apgyvendinimo kameros ir visos patalpos yra valomos ir dezinfekuojamos pagal grafiką (b. l. 36-42). Pareiškėjas skunde nurodė, kad jis yra daug skaitantis ir rašantis, todėl gyvenamosiose patalpose atsakovui neužtikrinus natūralaus apšvietimo, buvo pakenkta jo regėjimui. Šį pareiškėjo aiškinimą paneigia byloje esanti jo asmens sveikatos istorijos kopija (b. l. 11-12, 55-56), kur jokių pareiškėjo nusiskundimų dėl regėjimo nėra užfiksuota. Priešingai, iš įrašų asmens sveikatos istorijoje matyti, kad į visus pareiškėjo nusiskundimus (užfiksuoti du kreipimaisi 2011-11-09 dėl bėrimo dešinėje kaklo pusėje ir 2012-01-02 dėl kosulio, nedidelės slogos) buvo reaguojama, pareiškėjui visada suteikiama medicininė pagalba, pagal

galimybes išrašomi vaistai, suteikiamos kitos medicininės paslaugos. Beje, pareiškėjas savo skunde nurodė, kad jis, sveikas žmogus, dėl perpildytų kamerų buvo priverstas gulėti arba sėdėti (b. l. 2) ir tai prieštarauja paties pareiškėjo skundo teiginiams apie sveikatos sutrikdymą. Tuo pačiu teismas pažymi, kad tam tikras kalinamųjų privatumo, jų judėjimo laisvės apribojimas ir su tuo susiję neigiami išgyvenimai, patyrimai paprastai yra neišvengiama kalinimo pasekmė, tačiau teigti, kad pareiškėjo sveikata buvo sutrikdyta Šiaulių tardymo izoliatoriuje, nėra pagrindo. Be to, pareiškėjas, būdamas Šiaulių tardymo izoliatoriuje, nei dėl sveikatos būklės, nei dėl kalinimo sąlygų nėra raštu kreipęsis į Šiaulių tardymo izoliatoriaus administraciją (b. l. 48), todėl nepagrįsti pareiškėjo kiti skunde išdėstyti nusiskundimai (pvz.: kad rūkantys asmenys laikomi su nerūkančiais asmenimis; dėl asmens apžiūros antisanitarinėmis sąlygomis; dėl kamerų įrengimo) yra abstraktūs, šabloniški, neargumentuoti, nepagrįsti ir neįrodyti, kurių dėl nekonkretumo (laike ir vietoje) neįmanoma patikrinti.

Tuo pačiu teismas pažymi, kad pareiškėjas nėra nuoseklus ir nurodydamas neturtinės žalos dydį, t. y. pareiškėjas skunde (b. l. 2) prašo priteisti 10 000 Lt neturtinės žalos, o skundo rezoliucinėje dalyje prašo priteisti 15 000 Lt neturtinės žalos, visiškai nemotyvuodamas ir nepagrįsdamas žalos dydžio.

Pažymėtina, jog byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatorius būtų sąmoningai siekęs pažeisti pareiškėjo M. V. orumą ar nežmonišškai su juo elgtis. Iš bylos medžiagos matyti, jog atsakovas Šiaulių tardymo izoliatorius ėmėsi visų įmanomų veiksmų, kad pareiškėjui būtų užtikrintos kuo palankesnės kalėjimo sąlygos.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (pvz., LVAT 2013 m. spalio 30 d. sprendime Nr. A438-1194/2013 už 723 dienas priteista 2000 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2013 m. lapkričio 25 d. sprendime Nr. A442-1860/2013 už 169 dienas priteista 550 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2013 m. gruodžio 30 d. sprendime už 107 dienas priteista 500 Lt neturtinės žalos atlyginimui), įvertinęs turimų įrodymų visetą, pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga bylai aktualiui laikotarpiu; vidutinis darbo užmokestis), teismas mano, kad pareiškėjui padarytos neturtinės žalos dydis gali būti įvertintas 1000 Lt. Pareiškėjo nurodytos aplinkybės ir pateikti įrodymai nesudaro faktinio ir teisinio pagrindo konstatuoti, kad jis patyrė 15 000 Lt neturtinę žalą. Todėl pareiškėjo skundas tenkinamas iš dalies, priteisiant pareiškėjui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 1000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 str., 88str.1 d. 5 p., teismas

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo M. V. skundą tenkinti iš dalies. Priteisti pareiškėjui M. V. iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 1000 Lt (vieną tūkstantį litų) neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo dienos gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėja Laisvutė Kartanaitė